

Ju Nesbe

**ZAVRŠNI
KADAR**

Prevela s norveškog
Jelena Loma

Laguna

Naslov originala

Jo Nesbø

NÅDESKUDD

Copyright © Jo Nesbø 2026

Published by agreement with Salomonsson Agency

Translation copyright © 2026 za srpsko izdanje, LAGUNA

ZAVRŠNI KADAR

Prvo poglavlje

Iz stana, kroz otvorena vrata terase, dopirala je pesma *Shipbuilding*, beskrajno spora i divna numera Elvisa Kostela.

Još dva sata do ponoći.

Hari je posmatrao svoj grad.

Oslo.

Prostirao se pod njim kao odraz zvezdanog neba u ogledalu. Pogledao je naniže, između vrhova svojih izlizanih martinki koje su štrčale preko uzanog simsa na kojem je stajao. Šesnaest spratova niže, sneg na padini prema Akerskoj reci presijavao se u sivkastim tonovima. Sanerskim mostom prošao bi tek poneki automobil, a pešaka nije bilo. Niko ga ne bi video kako pada. Ljudi su sedeli u toplim prostorijama i, doterani, gledali na drugu stranu. U budućnost.

Odbrojavali su vreme do izlaska iz stare i eksplozivnog ulaska u novu godinu.

Hari je odbrojavao vreme do izlaska iz stare godine i starog života uz tup pljusak u sneg pod njim. A pogled mu je bio uperen u prošlost.

Protekli dan je Hari posvetio preseku stanja.

Bio je alkoholičar i nezaposlen, bivši policajac koji je pre-
valio pedesetu. Na duši je nosio pet ubistava, od kojih su ga tri

i dalje progonila. Imao je samo jednog druga na kog se mogao osloniti, takođe alkoholičara. Imao je odraslog pastorka kome nije želeo da bude teret, i rođenog sina sa ženom svog kolege.

Ali sa svim time se još i moglo živeti.

Bez Rahele se nije moglo. Bez žene koju je voleo više nego što je mrzeo sebe.

Prošle su dve godine kako je nema.

Dve godine koje je proveo kao živi mrtvac. A mogao je biti mrtav i slobodan.

Pokušao je da pije do smrti, ali nije uspeo. Čak ni to.

Mogao bi, naravno, da odluči i ponovo pokuša u novoj godini, ali ovako bi bilo jednostavnije. Brže.

Hari se povede pod iznenadnim naletom vetra. Da ne bi pao unatraške na majušnu terasu tipičnu za takve posleratne solitere, nagnuo se napred.

Vetar je naglo popustio i Hari se žurno uspravio.

Povratio je ravnotežu i tiho opsovao instinkt svog tela za preživljavanjem, jer ga je izdao. Srce mu je divljački lupalo, kao da želi da iskoči iz grudi i pobegne od tog ludaka. Udahnuo je.

„... *diving for dear life*“, * pevao je Kostelo.

Da.

Hari podiže jedno stopalo sa ograde. Ali se predomislio i opet ga je spustio. Čekao je drugu, dugačku solažu Četa Bejkera na trubi.

Strpljivo je zažmurio. Prvo muzika. Onda tama i sloboda.

Iz njegovog stancića čulo se tiho pucketanje vinila. Onda je Bejker intonirao solažu zbog koje je Rahela svojevremeno zaplakala.

Truba se ponizno oglasila, kao da se izvinjava zbog svog pristva, da bi zatim okupirala sav prostor, sav emotivni prostor.

Kada je, osamdeset treće u jednom londonskom klubu, Elvis Kostelo upoznao Četa Bejkera, džez se već raspadao od

* Engl.: Roni da preživiš. (Prim. prev.)

heroína. Kostelo ga je pozvao u studio da mu svira na jednoj stvari. Ejstejn uvek doda kako Bejker posle toga ništa više nije odsvirao. Pronašli su ga na ulici u Amsterdamu, mrtvog usled pada sa hotelskog prozora. Imao je pedeset osam godina.

Bližio se kraj solaze.

A Hari se pripremao da načini onaj mali korak u bezbolno ništavilo.

Utom se začula neka drugačija muzika. *Will the Wolf Survive* od *Los Lobosa*. Gitarski rif koji zvuči kao svadbarska pesma. Što i jeste. Dobra svadbarska pesma.

Hari je opsovao, sišao sa ograde i javio se na telefon.

„Reci.“

„Samo sam hteo da ti poželim srećnu Novu godinu“, reče Oleg, njegov pastorak. „Kako si?“

„Na skali od devet do deset...“, poče Hari.

„Devet“, dovrši Oleg.

Nova godina, koja će početi za dva sata, otvara se preda mnom kao prazan list hartije.

Priču treba ja da ispričam.

Ali ona još ne postoji. Ovo su one sekunde pre nego što padne odluka, pre nego što onaj prst u meni stisne taster koji će oboriti polugu na obojenu traku i utisnuti ono prvo, neopozivo slovo na papir.

I dalje ništa od onog što sam smišljam ne mora da se desi.

*Ja pričam priču, ali ne znam šta pokreće mene. Mogu izneti neke pretpostavke na osnovu onoga što su drugi umetnici pisali o pozadini svojih dela. Oni koji ne ulepšavaju svoju motivaciju zvuče mi iskrenije, ali ako su poput mene, onda ni oni zapravo ne znaju. Najbliže ću biti odgovoru ako citiram Lutera u Ratnicima podzemlja, remek-delu Voltera Hila iz 1979. Kad ga pitaju zašto ubija, on kaže: No reason, I just like doing things like that.**

* Engl.: Ne znam zašto, naprosto volim tako. (Prim. prev.)

Znam samo da ću ovog puta stvoriti umetničko delo koje niko neće moći da ignoriše. Koje će biti moje, i samo moje.

Hartija je i dalje prazna. I dalje mogu da se predomislim i pustim ovu novu godinu da ostane kao i sve prethodne, sigurna i nedorečena.

Ili mogu da napišem ovaj scenario. Da snimim i režiram film. Odigram svoju ulogu. I onda ga montiram tačno onako kako želim. Možda da ga nazovem naprosto Film. Jer će to biti moje poslednje delo, ono koje će me zauvek definisati.

Udišem duboko.

I u sebi već stiskam prvi taster. Slovo F.

Drugo poglavlje

Felisija s divljenjem pogleda svoj osmeh filmske zvezde na velikom ekranu. Beli, pravilni zubi uokvireni krvavocrvenim usnama. To joj je donelo karijeru. To i, naravno, oči. Jedan laskavi režiser ih je nazvao smaragdnom ne bi li je namamio da igra u njegovom filmu.

I zaista, pod dobrim osvetljenjem kao sada, izgledale su pomalo smaragdno.

Svetlo je poticalo od preuranjenog vatrometa koji je zabliztao na zvezdanom nebu i odmah zatim zgasnuo. Kako to već biva.

Okrenula se od svog odraza u mračnom izlogu poslovne zgrade i trupkala po pločniku u uzaludnom pokušaju da se zgreje. Bilo je osam sati, a termometar je pokazivao minus dvanaest. Subjektivni osećaj je bio minus dvadeset ako stojiš na poslednjoj kurvinskoj štrafti u Kvadraturi, dok Oslom briše vetar sa mora koje se još nije zaledilo.

Nije bilo drugih koleginica na vidiku. Niti makroa, naravno, oni su Novu godinu čekali negde na toplom, sa šampanjcem u kibli. Felisija nikad nije imala makroa – niti menadžera. Mrska joj je bila i sama pomisao da joj neko šefuje.

Imala je samo heroin.

A i njega je mrzela. U izlogu je malopre videla i svoje visoke jagodice. Nekada su isticale njenu lepotu, a sada samo morbidnu mršavost.

Njen jedini talenat bio je magnetizam, dar da privuče kako muške tako i ženske poglede, ali ga je, ironijom sudbine, pratila instinktivna mučnina kada oseti tuđe oči na sebi. I posle dugogodišnjeg prostituisanja, uvek je tražila da svetlo bude ugašeno, a ona bar koliko-toliko obučena. Nije se stidela svog tela, naprotiv, izgledala je bolje od većine. Ali mrzela je poglede, nezaustavljive poglede, poglede koji gospodare, gazduju. Koji misle da su stekli pravo na to time što su dali pare za bioskopsku kartu, ili za pušenje, ili za jebanje. Felisija je, naravno, mogla da se pravda kako je upravo tako i počelo, sa malim dozama koje bi bar delimično otklonile nelagodu kad asistent režije uzvikne „*action!*“, kad se kamera uključi. Doze su postale veće i uzimala ih je i kad bi se kamera isključila. Nastavila je s tim i kada se njena filmska karijera ugasila, a tek što je bila počela, i kada je, još tako mlada, bila primorana da glumi novu ulogu napaljene devojčice ne bi li zaradila za naredni fiks.

Felisija ponovo pogleda na sat. Osam i deset. Jebote, koliko je hladno. A biće još gore. Felisija je, naime, donela novogodišnju odluku: da se reši heroína. *Cold turkey*.^{*} Uspevala je to i ranije, ali se već grozila onoga što predstoji. Engleski izraz – „hladna ćurka“ – odnosio se na napade jeze koji uvek prate krizu, na naježenu kožu koja podseća na očerupanu živinu. Doduše, ni sada joj nije bilo ništa bolje, već se smrzavala do kostiju. Obećala je sebi još jedan fiks pred ponoć, da u novu godinu uplovi u ekstazi, a posle – nikad više.

Spazila je crni automobil kako klizi niz jednosmernu ulicu kao gladan gost koji zagleda švedski sto u hotelskoj trpezariji.

^{*} Engl.: nasuvo. (Prim. prev.)

Doduše, na ulici izbor nije bio naročito primamljiv, osim ako dotični ima baš neobične preferencije. A takve je Felisija radije prepuštala drugim seksualnim radnicama. Stala je na kraj niza, na dno menija, u nadi da će mušterija – ako i bude stigao do nje – već toliko spustiti očekivanja da će mu i ona biti atraktivna. Osim toga, tu nije bilo kamere za nadzor, što je odgovaralo mušterijama koje vode računa o svojoj reputaciji.

Crni auto je stigao do Felisije. Vozač se nagnuo da je odmehuri. Izbacila je mršavu butinu ispod bunde od veštačkog krzna, isturila grudi, uvukla otromboljene obraze i pribegla glavnom adutu – osmehu filmske zvezde. Auto je ipak produžio. Okrenula se za njim i videla da skreće desno na raskrsnici. To je značilo da će se verovatno vratiti.

Bila je u pravu.

Posle dva minuta ugledala je isti taj auto kako opet nailazi ulicom. Sada je išao nešto brže, što je značilo da je, nakon razgledanja, izbor pao. Skrenuo je uz ivičnjak pored Felisije i otvorio prozor. Nagnula se prema autu. Iznutra nije naročito zaudaralo. Brzo je proverila da li neko sedi na zadnjem sedištu.

Vozač je bio spustio štitnik za oči zaklonivši lice od visoke ulične svetiljke.

„Čao“, rekao je. „Koliko za sve?“

„Hiljadu dvesta.“

Koleginice iz obližnjeg ukrajinskog kupleraja naplaćivale su po dve hiljade, ali su one mogle da ponude i sobu i krevet.

„Upadaj.“

„Cash only.“*

„U redu“, rekao je. Nagnuo se da joj otvori vrata. Felisija se nadobijala batina od ludaka, pa je obraćala pažnju na manire. Nasilnika ćeš po pravilu prepoznati na osnovu takvih detalja. Ali ne i uvek. Da se razumemo, najopasniji su baš oni koji umeju da prikriju siledžijsku prirodu.

* Engl.: Isključivo gotovinski. (Prim. prev.)

Stali su na crvenom. Sa retrovizora je visila mala maketa aviona.

„Imam gajbu pet minuta odavde“, rekao je.

„Hiljadu dvesta ako ćemo u kolima“, tada će Felisija. „Ako ćemo negde drugde, onda je hiljadu petsto. Hiljadu osamsto ako me ne voziš nazad.“

„Imaš dve hiljade u pregradi“, rekao je.

Otvorila je pregradu i strpala četiri novčanice sa likom Sigrid Undset u džep na bundi.

Pogledala ga je. Lice u senci joj je bilo pomalo poznato. Možda joj je nekad bio stalna mušterija, ko će ga znati, heroin joj je izbrisao dobar deo sećanja, nekad i čitava poglavlja njenog života. Da nije neko lice sa TV ekrana? I sama je godinama morala da odgovara na opaske da je drugima odnekud poznata sa „čisto sumnjam“, izbegavajući da im objašnjava kako verovatno pamte njeno mlađe izdanje, ono koje je igralo u *Propovedniku*.

Radio je bio podešen na stanicu sa klasičnom muzikom, tako tihom da je jedva nadjačavala brujanje klima-uređaja. Felisiji su od promene temperature brideli zagrejani vrhovi prstiju ispod iskrzanih noktiju. Jedva je čekala da se još jednom pukne u venu i završi s tom usranom godinom. Nadala se da ih neće biti još previše.

Vozili su se ćutke tih pet minuta, a onda je stao kod naređanih baraka za radnike između železničke stanice i Srednjovekovnog parka. Ni u jednoj baraci nije gorelo svetlo, verovatno se gradilište zatvorilo još uoči Božića. A taj tip joj nije izgledao kao tipičan sezonski radnik u građevini – ono nekoliko reči koje je izgovorio na norveškom bile su bez akcenta, uz to je imao auto i nosio je otmen sivi kaput.

Pošao je po utabanom snegu prema jednoj baraci. Otvorio je vrata koja su očito bila otključana i pridržao ih da Felisija uđe. Ona je zastala u dovratku da obavi redovnu procenu situacije. Nije joj smetalo što je to radnička baraka, više puta je pružala usluge na takvim mestima, usamljenim muškarcima

iz zemalja gde se drugačije gledalo na kupovinu seksa. Nikad nije imala problema. Smetalo joj je što taj tip u kaputu odudara od ambijenta.

Pružio je ruku kroz dovratnik i stisnuo prekidač. Odjednom je sobičak nalik na zatvorsku ćeliju zasijao kao filmski set.

Prepoznala je rasvetna tela na stativima – znala je da se zovu *freneli* – koji su obasjavali sive zidove, krevet i sto pored čajne kuhinje. Na trećem stativu je stajala mala kamera koja joj je takođe izgledala poznato.

„Ne smeš da snimaš“, rekla je.

„Hoću samo da gledam“, rekao je. „Hoću da vidim sve.“

Felisiju istog trena spopade mučnina.

„Žalim slučaj, nisam u tom fazonu.“

„Jesi, nego šta si. Pošto?“

Pogledala ga je pažljivo. I zvučao joj je poznato, ali njena podsvest nije povezivala ništa nasilno ni sa tim glasom niti sa njegovim likom. Nakon što je platila onaj poslednji fiks, ostala je švorc. Potpuno švorc. Mučnina joj se popela do grla, pa je odgovorila piskutavo i promuklo:

„Još tri hiljade.“

Lupila je taj iznos bez razmišljanja, možda zato što je toliko iznosila dnevnicu za glumce u *Propovedniku*.

Izvadio je novčanik, izbrojao tri novčanice i pružio ih Felisiji.

Prihvatila ih je i zakoračila u baraku.

Na stolu je ugledala nešto nalik na sito.

„Mesiš kolače?“

Kratko se nasmejao. „To je mačevalačka maska. Stavi je na glavu.“

Nije zapitkivala. Garant nešto iz njegove rane mladosti, neka nedostižna devojčica iz mačevalačkog kluba, obično bude tako nešto. Unutra je bar bilo toplo.

Raskopčala je bundu, prebacila je preko stolice i pogledala ga. Klimnuo je, i ona je svukla džemper preko glave. Kada se skinula, spremno ju je dočekaao sa mačevalačkom maskom.

„Da ti pomognem“, rekao je. Tu rečenicu Felisija nije čula godinama. Sagnula je glavu i on joj je namestio masku. Maska je imala kragnu koja je očito štitila grlo, ali na potiljku je bila otvorena i preko njega je išao samo remen.

„Malo ću da zategnem“, rekao je i prišao joj iza leđa. Uprkos mrežici pred licem, videla je sasvim dobro.

Na stolu je ugledala jednu malu bušilicu, veličine šrafčigera, sa dugačkom burgijom zarivenom u drvenu kocku. Valjda građevinci drže takve stvari po sobama.

Bilo je tu i nešto nalik na stalak za usnu harmoniku, kao i mobilni telefon i rolna crne lepljive trake. Ta traka joj se nije dopala. Čekala je da oseti zatezanje remena na maski, ali je umesto toga začula škljocaj. Lisice. Jebote. Ako voli grube igre, trebalo je prvo da pita. Okrenuo ju je i povukao unatraške ka stolu. Felisija je izgubila ravnotežu, ali ju je on uhvatio i spustio na stolicu. Držao ju je čvrsto. Začula je prodoran zvuk trake koja se odlepljuje sa kalema.

Uplašila se. Ovo nisu bile uobičajene perverzije. Srce joj je lupalo, tražilo je da ide kući.

„Šta to radiš, jebote?“, uzviknula je pod maskom. Nije joj odgovorio, već je išao ukrug oko nje. Po pritisku na grudima, mišicama i leđima, shvatila je da je lepi trakom za stolicu. Po-kušala je da ga šutne kad ju je zgrabio za noge. Da su joj ostali neki mišići, možda bi i imala šanse da se odupre, ali ovako joj je u nekoliko sekundi zalepio gležnjeve za noge od stolice. Nije mogla da mrdne ništa osim glave.

Vrisnula je. Setila se da su sve barake oko njih izgledale pusto. Zaurkala je na sav glas.

„Lepo“, rekao je. „Ali sačuvaj nešto i za posle.“

Nastavio je da odlepljuje traku sa kalema. Sada je za spoljašnju stranu vizira na maski zalepio telefon koji joj je zaklonio deo vidnog polja. Na onaj stalak je pričvrstio drvenu kocku uperivši vrh burgije na maloj bušilici pravo u vizir.

Uključio je telefon i Felisiju je nakratko zaslepila svetlost ekrana. Začkiljila je i ugledala vrlo krupan plan svoga lica.

„Šta hoćeš?“, uzviknula je.

„Isto što i ti“, odgovorio je tiho i polako. „Da budem zvezda.“

Kratko se osmehnuo, i sada ga je prepoznala. Pa naravno. Ali prošlo je mnogo godina, i on se mnogo promenio.

„Kad uključim ovu bušilicu, dalje sve ide automatski“, rekao je. „Ako ne budem intervenisao, probušiće ovaj drveni blok. Burgija je dugačka dvadeset centimetara, probiće blok i zariće ti se u glavu. Razumeš? Važno je da razumeš. Razumeš li?“

Felisija trepnu. „Pa to...“, prošaputala je. „To si...“

„Umukni!“, zagremeo je sa neočekivanim besom u glasu. „Samo klimni ako si razumela.“

Felisija je otvorila i zatvorila usta. Zatim je klimnula. Pokorila se. Kao i uvek, kao i svim onim muškarcima koje je birala svojom nepogrešivo lošom moći razućivanja.

„Hvala“, rekao je. „Spremna? Pošto se pomalo razumeš u film, znaš li ko je smislio slogan *Be afraid, be very afraid** za *Muvu*? Ne znaš? Mel Bruks. Ko bi rekao, čovek je komičar. Podsetila me je sada ta tvoja maska na muvu. Dakle, tako glasi instrukcija: budi uplašena. Pa, izvoli...“

Stisnuo je taster na ivici telefona. Crvena ikonica za snimanje je zasvetlela, a brojač sekundi se pokrenuo. Zatim je uključio bušilicu. Visokofrekventno brujanje zaparalo je Felisijine bubne opne. Videla je na ekranu vlastito lice kako bleđi, videla je otvorena usta i razrogačene oči.

Bilo je to drugačije od ogledala. Imala je utisak da posmatra neko tuđe lice, neku drugu glumicu u horor filmu. Da li je sve ovo samo ružan san? Preko ivice telefona videla je njegovo lice kako pilji u tražilo na kameri. Kad je spustila pogled, ugledala je pokret ispod okvira telefona. Burgija. Kao rožić puža, približavala se njenom licu u visini usana. Istog časa je shvatila da

* Engl.: Plašite se. Mnogo se plašite. (Prim. prev.)

to nije san. Umreće. Sada je bila sigurna u to. Naime, setila se onoga što joj je još prvog dana snimanja na velikom filmskom setu rekao skripter: „Ne zaboravi da u dubini duše svi, ama baš svi, žele da budu režiseri.“

„Zašto?“, vrisnu Felisija plačnim, paničnim glasom. „Zašto radiš ovo?“

Oćutao je, ali mu se usne razvukoše u smešak. Bio je zadovoljan onim što vidi kroz tražilo, zadovoljan onim što dobija od nje.

Bacala se glavom levo, desno, napred i nazad, neprekidno vrišteći. Ali i burgija i telefon su bili previše dobro pričvršćeni za masku. Osetila je dodir burgije na donjoj usni. Prestala je da vrišti i stegnula zube. Ne, nije tačno, nije želela da se sve završi samo zato što je imala bezveznu godinu za sobom. Želela je još godina, još bezveznih godina. Želela je da vidi vatromet, jebiga. Umesto toga, osetila je udar rotirajućeg vrha burgije o zubnu gleđ. Vibracije su joj drmusale celu glavu, smrad oprljene kosti pekao je nozdrve. Znala je da gubi i ono poslednje što joj je ostalo, osmeh filmske zvezde, kao i da će burgija uskoro stići do nervnih završetaka.

Pogledala je u ekran telefona, videla da joj niz lice teku suze krčeći vlažni put kroz puder koji je prekrivao bore.

Setila se šta bi joj filmska ekipa u *Pajnvudu* rekla kad bi snimila poslednji kadar poslednjeg dana na setu. Pre nego što bi je cela ekipa ispratila uz obavezan aplauz, pre nego što bi spakovala prnje i otišla kući.

Rekli bi joj da je završila ulogu.

Treće poglavlje

Oleg Fauke je stajao iza forenzičara u belom skafanderu i posmatrao leš na podu.

„Dakle?“

„Biće da je nova godina poranila“, odvrati Ruar Mitstuen ne dižući pogled sa posla.

Oleg klimnu. Bilo je šest sati ujutru. Začulo se tiho *puf!* i on pogleda kroz prozor. Usamljena, debelo okasnela raketa eksplodirala je tačno iznad Ekeberga. Svetlucave varnice su polako padale ka zamračenim kućama čiji će se usnuli stanari probuditi tek kada se bude razdanilo, da gledaju Hor bečkih dečaka i ski-skokove u Garmiš-Partenkirhenu iako se te godine kvalifikovalo samo troje Norvežana. I Oleg je isto to planirao kada su Helga i on smestili na spavanje decu koja su tad prvi put dočekala ponoć.

„Isti si kao tvoj očuh“, primeti Mitstuen fotografišući leš.

„Kako to?“

„Moraš odmah na lice mesta.“

Oleg slegnu ramenima. Odsek za ubistva zaista nije funkcionisao onako kao što se viđa na filmu, taktički istražitelji nisu trčali na mesto zločina čim bi čuli da se desilo ubistvo. Nekad

ga uopšte ne bi ni posetili, već bi samo proučavali forenzičke fotografije i skice. Ali Hari je bio drugačiji. Govorio je Olegu kako mora da vidi svojim očima. Da onjuši, čuje, oseti atmosferu koja ponekad izbija iz zidova.

Kada je Oleg postao istražitelj, očekivao je da će ga porediti sa očuhom. Ipak je Hari bio legenda. Ili crna ovca, kako se uzme. Bilo kako bilo, Oleg nije tu izašao da bi se dokazivao, već naprosto zato što je hteo i sam da isproba nešto što se pokazalo kao delotvorno.

Obazreo se, onjušio, oslušnuo. Zažmurio je, ali mu misli jurnuše u onom nepoželjnom pravcu. Opsovavši u sebi, otvorio je oči i pokušao da se usredsredi.

Sa izuzetkom vrata, koja su očito bila razvaljena pajserom ili nekim sličnim predmetom, nije bilo naznaka borbe niti pokušaja bekstva. Mrtvac je ležao na debelom tepihu između pisaćeg stola i biblioteke. Tepih je bio upio većinu krvi od prostrelnih rana, jedne na čelu i druge na grudima. Preko stolice iza pisaćeg stola visio je sako. Kao da se ubica svojski potrudio da sve bude čisto i uredno.

„Da li ste pronašli oružje?“

„Nismo.“

„Smem li malo da razgledam?“

„Samo hodaj uza zidove i ništa ne pipaj.“

Oleg uzdahnu klimnuvši ka svojim podignutim šakama u gumenim rukavicama. Držali su ruke u tom položaju da ne bi nenamerno kontaminirali mesto zločina, na primer tako što bi se počesali po obrazu i u sledećem trenutku dotakli nešto drugo.

„Dobro, dobro“, pravdao se forenzičar. „Govorim to svim novajlijama.“

Stan se nalazio na poslednjem spratu i gledao je na Bjerviku i Ekeberg. Za stan u starijoj zgradi u istočnom delu Osla, bio je neobično velik. Enterijer, nameštaj, slike na zidovima – sve je delovalo inostrano i ukazivalo na mogućnost da je pokojnik bio svetski putnik. Na pisaćem stolu sedeo je Buda sa

zagonetnim osmehom na licu i sa zatvorenim očima. *Ovaj mi neće biti od pomoći*, pomisli Oleg uputivši se ka kuhinji. Tamo je osetio blag miris Tajlanda. Limunova trava, galangal, kokosovo mleko i korijander. Helga i on su proveli medeni mesec na Tajlandu i odande se vratili sa uspomenama i receptima. Kuvao je tajlandska jela u posebnim prilikama i bio se dosta izveštio. Ali kada se rodio Olav, Helga je rekla da začinjena hrana ne valja za dojenje, pa je tome došao kraj. Kao i nekim drugim stvarima.

Obišao je ostale prostorije u stanu. Uredne dečje sobe. U spavaćoj sobi, pored plakara iza pedantno nameštenog bračnog kreveta, stajao je još jedan forenzičar. Fotografisao je odeću koju je obasjavao nekakvom lampom. Verovatno videvši Olegov zbunjeni pogled, tehničar smesta bupnu na švedskom da ta kamera snima infracrvenim svetlom.

„Pokazaće tragove krvi i baruta koje oko ne vidi. Ti si taktičar?“

„Da, Oleg Fauke.“ Nehotice je pružio ruku, ali ju je brzo povukao k sebi videvši forenzičarov pogled.

„Izvinjavam se“, reče Oleg nadajući se da švedski forenzičar neće primetiti da je pocrveneo.

„Nema veze, vidi se da si nov.“

Oleg klimnu.

„Ja sam Edi Jonason, onaj ćaknuti Šveđanin iz Forenzike.“

Kratko su popričali, a onda je Oleg prešao u kupatilo. Tu nije, kao kod Helge i njega, bilo flekica od paste za zube na ogledalu.

„Fauke?“

Na vratima se pojavio muškarac Olegovih godina. Nosio je široke farmerke sa visokim strukom, modernu bomber jaknu i, uprkos debelom minusu napolju, bele patike sa plitkim čarapama. Oleg nije shvatao zašto se svi iz Dežurne jedinice oblače kao bogati, razmaženi balavci, možda je posredi bila nekakva interna šala koju njemu još niko nije objasnio.

„Žena i deca su kod komšija, jesi li mislio da popričaš s njima?“

Oleg se zamislio zureći u ogledalo iznad lavaboja. Tamna kosa, smeđe oči, na majku. Možda je zbog toga video Rahelu svaki put kada bi pogledao u ogledalo. Ili je zapravo *tražio* nju u svom odrazu. Ne bi prošao ni dan da ne pomisli na nju. Očekivao je da će mu s vremenom nedostajati sve manje, ali bilo je upravo obrnuto. Sada je morao da se suoči s porodicom koja je upravo izgubila blisku osobu, ali morao je prvo da zagluši vlastitu žalost. Saosećanje mu neće pomoći da otkrije ko je ubio onog čoveka u radnoj sobi, a tešenje je u nadležnosti sveštenika.

Svemu tome ga je naučio Hari. Pa opet, kad je Harijevo bledo lice bilo najbezizražajnije, njegove plave oči su otkrивale najviše toga, osećanja su najviše besnela u njemu. Oleg je nekako prebrodio majčinu smrt i nastavio sa životom. Možda mu je pomoglo što je zasnovao svoju porodicu, možda nas je evolucija naprosto tako podesila. Ali Hari je potonuo. I nakon što je otkrio i ubio Rahelinog ubicu, Hari je nastavio da propada. U poslednji čas ga je – ironijom sudbine – spaslo jedno drugo ubistvo. Posao. Razonoda. Kako on tvrdi, jedino u čemu je koristan. Oleg je mislio da će Rahelina smrt dodatno zbližiti njih dvojicu ožalošćenih. Posle je shvatio da je njegova majka zapravo bila jedino što ih je povezivalo. Hari se starao o Rahelinom sinu iz ljubavi prema njoj, a ne prema njemu.

Valjda.

A onda je tu i ona druga pomisao, možda nerazumna, ali neiskorenjiva. Da Hari nije došao u njihove živote, Oleg bi i dalje imao majku. A Olav i Julija baku.

„Hoćeš li da pričaš s njima?“ , ponovi tip iz Dežurne jedinice.

„Stižem“ , reče Oleg.

Četvrto poglavlje

„Žrtva je Birger Neslund, star 55 godina“, poče Oleg gledajući privremenu istražnu grupu od šestoro ljudi koju je načelnica odseka Katrina Brat jedva uspela da sastavi. Bio je to prvi dan u novoj godini i mnogi zaposleni su se tek uveče vraćali sa božićnih putovanja.

„Vlasnik zanatske radnje, osamnaestoro stalno zaposlenih. Supruga Lamai Neslund, dvoje dece, od četiri i šest godina. Žena kaže da je bila sa decom u podrumu u trenutku kada je njen muž ustreljen. Samo je svratila do stana po vođu za psa kada je zatekla razvaljenu bravu, a muža mrtvog na podu. Nije čula nikog da ulazi niti da se penje stepenicama ili liftom. Nije primetila da nešto nedostaje iz stana, a forenzičari nisu otkrili otiske donova. Podovi jesu nedavno prebrisani, ali ulice su prljave. Provalnik se, dakle, ili izuo ili je nosio kaljače, kao mi.“

„U *podrumu*?“, ubaci se Skare zalizujući ravne šiske u stranu. Bio je sitan, koliko je Olegu bilo poznato, i telom i dušom. „Šta je on, norveški Fricl?“

Ponekad bi Oleg pomislio da bi bilo ko drugi, neko kome reakcija nije bila toliko bitna kao Skareu, takvim doskočicama možda i izazvao smeh kod ostalih.

„Pa“, poče Oleg. Katrina Brat je blago izvila obrvu prepoznavši od koga je pokupio tu poštapalicu. Premda nije znao zbog čega, Oleg je još od svog dolaska u Odsek podozrevao da je nekad bilo nečeg između Harija i nje. Možda zato što ga je Katrina tamnom kosom, vitkim stasom i visokim jagodicama podsećala na Rahelu. Ili zato što bi joj obrazi blago zasijali pri svakom pomenu Harijevog imena, kao da postoji nešto što mora da se sakrije od Olega.

„Žena kaže da deca mnogo vole tog psa“, nastavio je. „Pa ga za doček pred ponoć uvek odvedu na mesto koje je izolovano od svetlosti i buke.“

„Zbog vatrometa“, reče Vulf, Skareov manje zajedljiv i uopšte manje odbojan drugar. „I ja vodim kera u garažu kad krene da puca. Jeste li znali da mogu pokupiti PTSP? Psi...“

„Šta znamo o ženi?“, prekide ga Katrina Brat.

„Došla je sa starijom sestrom u Norvešku sa Tajlanda kada je ona imala osamnaest, a sestra dvadeset godina.“ Oleg je čitao iz beležaka. „Radile su u salonu za masažu i slale novac porodici. U salonu je i upoznala Birgera Neslunda i posle su se venčali. Radila je povremeno kao šminkerka i kao kuvarica u tajlandskom restoranu na Enerhaugenu, ali je prestala kad su dobili decu. Nema je u bazi osuđenika. Tvrdi da ne zna poimence za nekakve neprijatelje, ali zna da je njen muž imao dugove. Izgleda da mora da plati odštetu zbog nekog građevinskog projekta sa stranim investitorom koji je očito sasvim propao. Doći će kasnije danas na saslušanje, pa ćemo valjda znati nešto više.“

„Šta ti misliš o njoj?“, upita Skare.

„Ne mislim ništa“, reče Oleg.

To, naravno, nije bilo tačno, ali ga je Hari učio da bi tako trebalo da bude. Početna faza istrage služi da se prikupe činjenice i samo činjenice. Tada moraš biti gluv za ono što ti govori intuicija. Ako kreneš da gledaš onamo gde ti ona pokazuje, prestaješ da gledaš oko sebe, a svako novo saznanje tumačiš

kao da se uklapa u zaključak koji i ne znaš da si već doneo. *Confirmation bias*, zamka samopotvrđivanja. Prema Hariju, tek onda kada te činjenice više ne vode nikud, tad treba dozvoliti intuiciji da proviri. Lakše je to reći nego učiniti. Kada ga je Oleg pitao da li se on sam pridržava tih svojih pravila, Hari mu se u odgovor samo osmehnuo.

„Ma hajde, sinak.“ Skare se iscerio prema ostalima za stolom. „Sigurno misliš *nešto*.“

„Zašto bih?“

Skare izvi glavu u stranu. „U mešovitim brakovima je prisutna veća stopa ubistava. I kod belaca i crnaca su veći izgledi da ubiju svoju ženu ako ona ima drugačiju boju kože od njih.“

„Ta statistika govori o ubijenim *ženama*“, reče Bratova pogledavši na sat. „Ali pustimo to sad. Da vidimo šta znamo. Prošla su četiri sata, imamo još četrdeset četiri. Hajde da napravimo neke teorije na osnovu činjenica, ali bez zaljubljivanja u neku od njih. Važi? Siri, počni.“

Siri Hejmen se uspravila na stolici. „Najjednostavniji odgovor bi glasio da su provalnici hteli da iskoriste priliku da opljačkaju prazan stan u večeri kada ljudi uglavnom nisu kod kuće. Izabrali su najveći stan na vrhu zgrade; valjda su očekivali da će tu najpre naći nešto vredno. Oslušnuli su ispred vrata, a kada nisu čuli glasove iznutra, procenili su da nema nikoga. Kao što znamo, pogrešili su, pa su ti provalnici – ili jedan provalnik – pripucali i zbrisali a da nisu ništa pokupili. Dakle, jednostavno, ali...“

„Hvala, jednostavan odgovor je po pravilu najbolji“, reče Bratova. „Malik?“

„Slažem se sa Siri“, počeo Malik Kan. „Ali dobro, da probamo ovako.“ Podigao je šake kao da pazi da se rukavi na njegovoj ispegloj beloj košulji ne isprljaju. Kan je imao završene dve godine studija na prestižnoj poslovnoj školi *BI*, što mu je bilo dovoljno da dobije posao u Ekokrimu, jedinici za privredni kriminal. Međutim, ubrzo je zatražio premeštaj u Odsek

za ubistva uz obrazloženje da je Ekokrim leglo nesposobnog kadra. Olegu je u poverenju rekao da policajci koji istražuju ubistva bolje prolaze kod žena.

„Dakle“, nastavio je. „Jedan od investitora shvata da neće dobiti sav novac koji mu Neslund duguje ako bude čekao bankrot, jer će se tad sve što je ostalo deliti na gomilu poverilaca. Zato šalje uterivača dugova. Uterivač pretnjama tera Neslunda da potpiše menicu, po mogućstvu sa tim stanom kao zalogom. Ali Neslund bi kasnije mogao tražiti da se menica proglasi nevažećom, pa ga zato uterivač odmah ubija.“

„Dabome“, složio se Skare. „A vrata je naknadno razvalio pajserom da bi izgledalo kao da su ga ubili provalnici. Tako niko ništa ne bi posumnjao kad se menica bude pojavila. Niko osim Malika i *moi*.“

Katrina Brat ih je posmatrala kako bacaju jedan drugome pet. „Vulfe?“

„Komšija se švaleriše sa ženom.“ Vulf pređe pogledom preko kolega da proveri njihovu reakciju. „Smislili su da ga komšija ubije u stanu dok su ona i deca u podrumu i tako da njoj obezbede alibi, a da nameste da izgleda kao da su to uradili provalnici. Izabrali su ponoć kako bi druge komšije pomislile od pucnjeva da je vatromet, pa da se niko ne popne da proveri.“

„Dobro“, reče Bratova. „To se uklapa u Huleovu prvu zapovest.“

„Ubica je supružnik“, dovrši Vulf.

„Uz dužno poštovanje...“, poče Skare. „Ne, *bez* poštovanja – kad ćemo prestati da citiramo tu pijanduru kao da je on znao nešto više od nas? Mislim...“

Skare naglo začuta. Pogledao je Olega, koji tek tad shvati da je stegnuo pesnice. Verovatno je i pocrveneo u licu.

„Bez uvrede, sinak“, nastavi Skare. „Ali ne misle svi ovde da je tvoj očuh bio... *timski* igrač. Igrao je solo. Onda kad je bio u stanju da igra. A tako se ubistva ne rešavaju.“

Telefon Katrine Brat je zabrujao na stolu.

„Ali ih je on rešavao“, reče Oleg, začuvši da mu glas podrhtava. Hilda Vit, koju su odnedavno konsultovali za psihološka pitanja, objasnila mu je da kod jakih osećanja prvo gubimo kontrolu nad glasom, zbog toga što se pritisak podiže iz stomaka naviše. Da bismo to prikriili, mi – a naročito muškarci – nehotice govorimo glasnije. To je sigurno bilo tačno. Oleg je sada svakako bio podigao glas. I nastavio da govori, svestan da će zažaliti: „Koliko je meni poznato, Skare, ti i nisi rešio mnogo slučajeva. On mi reče, čak ni ukrštenicu u *Paji Patku*. Bez uvrede.“

Video je kako se na Skareovom tankom vratu širi žila kucavica. Čovečuljak je ustao sa stolice, jednako crven u licu kao i on sam, i tiho prosiktao:

„Sad ćeš da...“

Oleg je gledao kako se mala usta otvaraju i zatvaraju dok je mali mozak pokušavao da ih snabde dovoljnom količinom reči za prosto proširenu rečenicu.

„Sad ćeš da...“, ponovi Skare.

„Tišina!“, uzviknu Bratova podigavši ruku iznad glave. Drogom je pritiskala telefon na uvo.

Petoro prisutnih se okrenulo ka njoj.

„Hvala“, rekla je i prekinula vezu. I uzdahnula.

„Pronađen ženski leš u baraci pored Srednjovekovnog parka. Izgleda da imamo još jedno ubistvo.“

Oleg nehotice pogleda na sat. Nije bio njegov posao da zabeleži tačno vreme, već se zapitao koliko je sati proteklo od početka godine.

Peto poglavlje

Sofija Gulstrand, zamenica generalnog direktora u osiguravajućoj kući *Egenold*, otvorila je vrata sobe za sastanke.

Razgovor je već bio u toku. Za više pozicije angažovali su agencije za zapošljavanje, ali su veštake vodili sami kroz proces.

„Samo vi nastavite“, rekla je sedajući na stolicu do zida, a iza šefa kadrovske službe i Klements, šefa odeljenja za veštačenje. Smestila se tako da između njihovih leđa gleda pravo u kandidata. Bilo je teško odrediti njegove godine. Lice mu je bilo izbrazdano, takoreći unakaženo, sa upadljivim ožiljkom od ugla usne do uva. Njegova plava kosa imala je sedih primesa, ali je bila tako gusta i kratka da je štrčala poput četke. Imao je plave oči čija je boja podsetila Sofiju na isprani teksas, a koža na njegovom nosu bila je prekrivena crvenim tačkicama kao kod pijanih beskućnika. Nešto joj je govorilo da se obrijao samo za tu priliku, kao i da odelo, koje je po svemu sudeći bilo krojeno po meri, nije bilo krojeno za njega – premda mu nije loše stajalo. Izgledalo je kao da ga je skinuo s nekog mrtvaca.

„Većina naših veštaka dolazi iz policije, kao i vi“, govorio je šef kadrovske službe. „Naš postupak je veoma sličan policijskom istražnom postupku. Zadatak veštaka je da utvrdi

činjenice, i to ne isključivo zato da bi poštedeo kuću isplate. U teoriji, veštačenje može biti i u korist osiguranika, može se desiti da platimo više nego što bismo platili da ono nije bilo obavljeno. O našem trošku.“

Klements se napola okrenuo, klimnuo i lukavo se osmehnulo Sofiji. Kao da je šef kadrovske službe upravo ispričao neku internu šalu. Ali Sofija Gulstrand nije delila ništa interno sa Klementsom, pa mu se nije osmehnula, već samo kratko klimnula glavom.

„Ali tako je valjda i u policiji“, nastavio je šef kadrovske službe. „Jednako je važno otkriti ko nije kriv kao i ko je kriv.“

Usledila je tišina koja je potrajala dovoljno dugo da kandidat shvati kako to nije bila konstatacija, već pitanje. Kandidat se smireno nakašljao.

„Pa.“

Opet tišina. Kandidat je skrenuo pogled sa one dvojice pred sobom, pogledao pravo u nju i polako ali razgovetno rekao promuklim glasom:

„Ipak smo više tragali za krivcima.“

Sofija nije odolela da se ne nasmeši.

Načelnik odeljenja dohvati list hartije pred sobom. „Hule, CV koji ste nam poslali je dosta štur. Studirali ste pravo, zatim ste pohađali Policijsku akademiju i posle toga radili kao istražitelj na Odseku za ubistva ovde u Oslu. Ali vaše ime i učinak su poznati javnosti. Pretpostavljam da ovo ovde nije sve što se može reći o skoro tridesetogodišnjoj karijeri.“

„Istina je da to nije sve“, rekao je okrećući se ka prozoru, kao da već želi da pobeogne odatle. „Ali to je sve što sam namestavio da kažem.“

Sofija ga je pažljivo posmatrala. Čitala je, naravno, u novinama kad je njegova žena bila ubijena u porodičnom domu, svi su znali za to. Da li je otud poticao bol koji je sad videla u njegovim očima, ili je to bila ona umorna melanholija koju su neki muškarci osećali, a neki čak i negovali?

„Uglavnom ste čitali o slučajevima koje smo uspeli da rešimo. Bilo je i onih koje nismo. Ako pozovete kontakte koje sam tu popisao, kolege će sigurno imati još ponešto da kažu.“

„Pretpostavljam da su to kontakti kolega koji su vam naklonjeni“, tada će šef kadrovske službe. „Šta je ono što nam oni neće reći?“

„Ah, ne verujem da bi me previše hvalili.“ Ugao njegovih usana na suprotnoj strani od ožiljka malo se izvio naviše. „Ali vam možda ipak ne bi rekli da sam alkoholičar.“

Opet je usledila tišina, koju je ovog puta narušio zvuk kakav Sofija nije očekivala. Udaljeni pucanj. Pogledala je kroz prozor. Negde iznad zaliva, u ranom sumraku, zasvetleo je vatromet koji je očito bio pretekao od prekjucherašnjeg dočeka. Mrzela je doček Nove godine. Erik je, po običaju, već bio pijan kad su gosti počeli da stižu. Šef kadrovske službe se nakašljao.

„Pretpostavljam da više ne pijete?“

„Tako je.“

Šef kadrovske službe i Klements klimnuše kao da je to dobra vest. Nisu znali kuda dalje.

„Porodica?“, ubacila se Sofija. „Izvinite, ja sam Sofija Gulstrand, zamenica direktora.“

„Udovac sam, živim sam“, reče Hari Hule.

„Deca?“

„Moj pastorak je odrastao...“

Začutao je. Sofija nasluti da postoji neko dete za koje nije bio siguran može li se računati u porodicu. Nije bilo teško zamisliti da je taj čovek imao buran ljubavni život. Neozbiljan muškarac, što bi, prezrivo, rekle njene drugarice.

„Vidim, rođeni ste i živite u Oslu.“ Klimnula je u pravcu CV-a.

„Rođen na Opsalu, živim u Torvalda Mejera.“

Istender. Ako su njene prijateljice nekog prezirale više od *neozbiljnih muškaraca*, bili su to žitelji tradicionalno radničkih četvrti.

„Zašto želite da veštačite za nas, to jest da hvatate prevrante?“, pitala je.